

HAYÂ VE İMAN*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh, alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtu ve'sselâmu alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emmâ ba'dü, fa'lemû eyyühe'l-ihvân... Feinne efdale'l-hadîsi kitâbu'llâh... Ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesetin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasîli ile'nnebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

إِنَّ التُّجَّارَ هُمُ الْفُجَّارُ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَيْسَ قَدْ
أَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ قَالَ بَلَى وَلَكِنَّهُمْ يُحَدِّثُونَ
فَيُكَذِّبُونَ وَيَحْلِفُونَ فَيَأْتُمُونَ

(حم. وابن جرير ك. طب. هب. عن عبد الرحمن بن شبل طب. عن معاوية)

RE. 96/9 (İnne't-tüccâre hümü'l-füccâru. Kâlû: Yâ rasûla'llah, e leyse ehalle'llâhu'l-bey'a? Kâle: Belâ, velâkinnehüm yuhaddisûne, feyükezzibûne, ve yahlifûne, feye'semûne.)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

Aziz ve muhterem mü'minler, sevgili kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin, selâmı, rahmeti, bereketi, üzerinize olsun... Allah cümleden razı olsun, iki cihan saadetine mazhar eylesin...

Peygamber-i Zi-şânımız, efendimiz, rehberimiz, serverimiz Muhammed-i Mustafâ (*aleyhi efdalü's-salevat ve ekmelü't-tahiyyâtu ve't-teslimât*) Hazretleri'nin mübarek hadîs-i şeriflerinden bir demet sizlere sunmak istiyoruz.

Bu hadîs-i şeriflerin okunmasına başlamazdan önce, Peygamber Efendimiz'in ruh-i pâkine hediye olsun diye, sonra onun âline, ashâbına, ezvâcına, evlâdına, zürriyet-i tayyibesine, hulefâsına, verese-i nebî olan evliyâullah-ı mukarrabîn ve meşâyih-i vâsilîn ve mürşidîn-i kâmilîn efendilerimizin ruhlarına; Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyyü'l-Murtazâ'dan bugüne kadar, tarih boyunca devam etmiş, gelmiş geçmiş evliyâullah büyüklerimizin, mürşid-i kâmillerimizin ruhlarına;

İstanbul'da medfun bulunan sahabe-i kirâm, evliyâullah, fatihlerin, şehidlerin, gazilerin ruhlarına; bu kitabı te'lif etmiş olan Gümüşhânevî Hocamız'ın ruhuna;

Uzaktan yakından buraya bu hadîs-i şerifleri dinlemeye gelmiş olan siz kıymetli kardeşlerimizin bütün geçmişlerinin ruhlarına hediye olsun diye;

Biz yaşayan Müslümanlar da Allah'ın sevdiği

kulu olalım, ömrümüzü rızasına uygun geçirelim, huzuruna sevdiği razı olduğu kullar olarak varalım diye, bir Fâtîha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım, buyurun!

.....

a. Günahkâr Tüccarlar

Okuduğumuz hadîs-i şerifler *Râmûzü'l-Ehâdîs* kitabımızın 96. sayfasındadır. 9. hadîs-i şerifi okuyoruz ve devam edeceğiz, Allah izin verirse... Bu 9. hadîs-i şerifi Ahmed ibn-i Hanbel, Taberânî ve diğer kaynaklar rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

إِنَّ التُّجَّارَ هُمُ الْفُجَّارُ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَيْسَ قَدْ
أَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ قَالَ بَلَىٰ وَلَكِنَّهُمْ يُحَدِّثُونَ
فِيكَذِّبُونَ وَيَخْلِفُونَ فَيَأْتُمُونَ

(حم. وابن جرير ك.طب. هب. عن عبد الرحمن بن شبل طب. عن معاوية)

RE. 96/9 (*Inne't-tüccâre hümü'l-füccâru. Kâlû: Yâ rasûla'llah, e leyse ehalle'llahu'l-bey'a? Kâle: Belâ, velâkinnehüm yuhaddisûne, feyükezzibûne, ve yahlifûne, feye'semûne.*)

¹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.444, no:15704; Hakim, *Müstedrek*, c.II, s.8, no:2145; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.21, no:4846; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.129, no:314; Abdürrezzak, *Musanef*, c.X, s.387, no:19444; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.IV, s.128, no:6303; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XXXIV, s.426; Abdurrahman ibn-i Şibl RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.49, no:9451; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.VII, s.230, no:6194.

Tüccar, aslında *tacir* kelimesinin çoğulu. Biz çoğul kelimeyi tekil gibi kullanıyoruz. “*Tüccar*” deyince, çoğulunu kendimiz ayrıca yapıyoruz, “*tüccarlar*” diyoruz; ama doğrusu “*tacirler*” demek lazım. *Tüccar*; zaten kendisi çoğul, ticaretle meşgul olan insanlar.

İnsanların geçim için çeşitli çalışmaları var: Kimisi ziraat yapar; eker, ektiğini biçer, satar, böyle para kazanır. Kimisi hayvancılık yapar; hayvan yetiştirir, koyun sığır yetiştirir, satar; sütünden, peynirinden gelirini temin eder. Kimisi esnaftır, kimisi sanatkârdır; elinde bir mesleği vardır, sanatı vardır, ayakkabı yapar, kuyumcudur, camcıdır, çerçevectir, gözlükçüdür, demircidir, sanatının faydasını görür, geçimini öyle sağlar. *Tüccar* da, “bir yerden mal alan, müşteriye satan, alımdan satımdan geçimini sağlayan insan” demek.

Aslında ticaret, Peygamber SAS Efendimiz’in de yaptığı bir faaliyet. Peygamber Efendimiz de bir kervan ile ticaret yapmış, Hz. Hatice Validemiz’e... Kârlı da bir seyahat olmuş.

Ticaretin güzel bir şekilde yapılması takdirinde sevabı çoktur. Tabii olumlu şeyler tavsiye ediliyor. Mesela, o beldede olmayan bir malı, zahmet çekiyor, o beldeye getiriyor, satıyor; bir iş görüyor. Herkes onu tek başına yapamaz, kamyon tutamaz, tek başına kendisine yetecek kadar getirmesi mümkün değil. Ama o beldede olmayan malı getiriyor, belde halkına satıyor, bir faydalı iş görüyor. Peygamber Efendimiz bunlara dua etmiş. Bunlar makbul ticaret.

Sonra, ticareti yaparken riayet edilmesi gereken şartlar var. Bir kere yalan söylemeyecek. İkincisi, haram olan ticaret şekillerinden birisini yapmayacak. Allah'ın yasakladığı faize bulaşmayacak. Malını satarken yalan söylemeyecek. Malın kusuru varsa saklamayacak. Bunlar hakkında, ticaretin güzel olması için, hangi kaidelere uymak gerektiğini bildiren hadîs-i şerifler var.

Bir de, tüccarların bazısının en kıymetli müslümanlar gibi, onlarla beraber, peygamberlerle Arş-ı Âlâ'nın gölgesinde gölgeleneceği, şehidler gibi muamele göreceği de bildiriliyor. Onun için büyük alimlerden bazıları, sırf o müjdelere biz de nâil olalım diye ticaret de yapmışlar. Yani, "Ticaret yapmanın bu güzel tarafından biz de faydalanalım, bu müjdelere biz de nâil olalım." diye ticaret yapmışlar.

Meselâ, Abdullah ibn-i Mübârek Hazretleri, çok büyük bir alim. Eserini [*Kitâbü'z-Zühd ve'r-Rakâik*] biz tercüme ettik, neşrettik, dergilerimize abone olanlara, okuyuculara hediye olarak verdik. Çok güzel eseri var, kıymetli, kaynaklı bir eser.

Bu zât-ı muhterem bir sene cihad edermiş, cihad sevap diye, cepheye gidermiş, çarpışmış. Bir sene hacca gidermiş, hac sevap diye, "Hacca gideyim de sevabım artsın." diye. Bir sene de ticaret yaparmış, ticaret sevap diye. Faaliyetlerini üçe ayırıyor, her sene birisini yapıyor: Bir ticaret, bir cihat, bir hac; bir ticaret, bir cihat, bir hac...

Ne mübarek insanlar var, hayatlarını böyle geçirmişler.

Ticaretin bu tarafları var, bir de negatif tarafı var. Kazanç hırsıyla, yalanla dolanla yapılan ticaret, onlar hakkında Peygamber Efendimiz hadîs-i şerifi böyle buyurmuş oluyor;

(*Inne't-tüccâre hümü'l-füccâru*) “Şüphe yok ki tacirler, –biz de artık yanlış olduğunu bile bile tüccarlar diyelim– tüccarlar, fâcirlerin ta kendileridir.”

Fâcir ne demek?

“–Fısk u fücür işleyen kötü insan” demek, yani “günah işleyen” demek.

“–Tüccarlar fâcirlerin ta kendileridir.” demiş Efendimiz. (*Kâlû*) Onun üzerine meraklanıp sormuşlar:

(*Yâ rasûla'llah, e leyse ehalla'llàhu'l-bey'a?*) “Allah-u Teâlâ Hazretleri şeriatinde, İslâm dininin içinde alış verişi helâl kılmamış mıydı?”

Hani öbür hadisler var... Tabii Efendimiz'in başka zaman söylediği başka sözleri, medihleri hatırlıyorlar.

“–Ticaret helâl değil miydi? Nasıl füccâr oluyor? Bu sözün derininde mânası nedir?” diye sormuşlar.

(*Kâle: Belâ*) “Evet, Allah ticareti helâl kılmıştır.” (*Velâkinnehüm*) “Fakat o kötü sınıf tacirler ne yapar?”

(*Yuhaddisûne feyekzibûne*) “Konuşurlar ama yalan söylerler.”

“—Bu mal Çin’den geldi.” Yalan, yerli malı. Türkiye’de imal edildiğini gösteren kenarlarını kesiyor, Çin ipeği diye satıyor. İpek değil, filoş. Yabancı değil, yerli. İthal değil, ucuz. Mesela yalan...

Bizim —Allah rahmet eylesin— ihvânımızdan bir ipekçi tanıdığımız vardı. Birileri dükkânına gelmiş; “Şundan kes, şundan kes...” diye dört-beş çeşit kumaş almış ama filoş dediğimiz sunî ipekten kumaşlar almış. Akşam olmuş, dükkânını kapatmış, Allah’a emanet etmiş malını mülkünü, yürüyerek evine gidiyor.

Giderken, Mahmutpaşa’da, bakmış yolun kenarına işportacı veya örtünün üzerine mallarını yaymış birileri; bakmış ipekli kumaşlar satılıyor. Kendisinin kumaşı gibi kumaşlar satılıyor. İlgilenmiş, gözü takılmış, gitmiş bakmış; kendi kumaşları. Satan adam diyormuş ki;

“—Ağabey bu dışarıdan geldi, ithal, hakiki ipek...”

Öyle söylüyor.

Kenarları kesik... Kenarında yazılar vardır, kumaşların markasını filan bildirir. Kesmiş.

“—Buraları niye kestiniz?” diye sormuş.

Demiş ki;

“—Polis baskın yaparsa diye kestik, belli olmasın diye... Yoksa halis kumaş...”

O da yalan...

Ondan sonra, biraz daha başını kaldırmış, kim satıyor diye; gündüz kendisine gelen, mal alan

şahıs! Demiş ki;

“—Hadi sat da yarın yine gel, yine vereyim.”
 demiş, yürümüş.

“—Senin yalanını anladım; sen benden aldın,
 halka böyle satıyorsun.”

O yalan...

Ne diyor Peygamber Efendimiz;

“—Konuşurlar ama yalan söylerler.”

(*Ve yahlifûne*) “Yemin ederler, (*feye’semûne*)
 günah işlerler.” Çünkü yalan yere yemin ediyor.

“—Vallahi idare etmez.” Niye idare etmesin?

“—Vallahi sermayesi bundan fazla.” Yalan! O
 da yalan, o da yalan!

Yalan yere yemin ediyor; o zaman Allah’tan
 korkmuyor, günaha giriyor. İşte o zaman ticaret
 oluyor bir günah kaynağı, haram kaynağı. Ondan
 sonra da ne maldan hayır geliyor ne paradan
 hayır geliyor, evde ne huzur oluyor ne mutluluk
 oluyor; çeşit çeşit belalarla Allah o zaman
 onları cezalandırıyor. Ama uslanan uslanıyor,
 uslanmayan yine yapıyor. Birisi belâsını buluyor,
 ötekisi ondan belâsını bulduğunu fark etmiyor.
 Halbuki o kadar âşikâr ki, ibretle baksa insan;
 tamam, işte bu ettiğinin cezasını çekti.

Eskiden birisi varmış, süt satarmış, sütünün su
 katarmış. Sel olmuş, bütün koyunlarını sel suyu
 almış götürmüş. Koyunlar selde boğulmuş,
 hepsi murdar olmuşlar. Belki de yakalayamadı
 da, koyunlar nehirden sürüklendi gitti... Birisi
 demiş ki;

“—Süte kattığı sular büyüdü büyüdü, sel oldu, koyunları da aldı götürdü.”

Evet, ibretle gören bunun böyle olduğunu bilir. Ama gözü kör olan bunu görür, yine süte suyu katar, hileyi yine yapar. Kendisinin başına gelinceye kadar uslanmaz. Uslanan uslanıyor. Şeytan yine kandıracağını kandırıyor, yine günah işleyen, işliyor maalesef.

Ticaret helaldir, güzel tarafı vardır, sevap kazanma imkânı vardır ama usûlüne göre yapılmalıdır. Bizim bu *Râmûzü'lEhâdîs*'te ticaretin güzel olduğunu anlatan bir hadîsi şerif var:²

إِنَّ أَطْيَبَ الْكَسْبِ كَسْبُ التُّجَّارِ الَّذِينَ إِذَا
حَدَّثُوا لَمْ يَكْذِبُوا وَإِذَا اتُّمِنُوا لَمْ يَخُونُوا وَإِذَا
وَعَدُوا لَمْ يُخْلِفُوا وَإِذَا كَانَ عَلَيْهِمْ دَيْنٌ لَمْ يَمْطُلُوا
وَإِذَا كَانَ لَهُمْ لَمْ يُعَسِّرُوا وَإِذَا بَاعُوا لَمْ يُطْرُوا
وَإِذَا اشْتَرَوْا لَمْ يَذْمُوا

(هـب. عد. والديلمي عن معاذ)

RE. 114/10 (*Inne atyebe'l-kesbi kesbü't-tüccâri'llezîne izâ haddesû lem yekzibû, ve ize'tüminû lem yehûnû, ve izâ vaadû lem*

² Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.221, no:4854; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.103; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.217, no:832; Muaz ibn-i Cebel RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.54, no:9340 ve 9341; *Câmiül-Ehâdîs*, c.VII, s.181, no:6075.

yuhlifû, ve izâ kâne aleyhim deynün lem yemtulû, ve izâ kâne lehüm lem yu'sirû, ve izâ bâù lem yatırû, ve ize'sterev lem yezümmû.)

[En hayırlı kazanç, yâni kazancın en temizini, en hoşu şu tüccarın kazancıdır ki, konuştuğunda yalan söylemez, emanet edildiğinde hıyanet etmez, vaad ettiğinde vaadinden dönmez; borcu olduğunda borcunu geciktirmez, alacaklı olduğunda alacaklısını sıkıştırmaz; satarken mallarını aşırı övmez ve alırken de aldığı şeyi kötülemez.] diye bildiriyor Peygamber Efendimiz:

Allah cümlemizi, hangi işi yapıyorsak rızasına uygun yapmaya muvaffak eylesin... Ticaretle meşgul olanlarımızı da güzel ticaret yapmaya muvaffak etsin... Rasûlüllah'ın sevdiği, methettiği cinsten ticaret yapmaya muvaffak etsin... Haram ve günah ticaret yapmaktan, şeytana uymaktan, helal alışverişine haram katmaktan, onları da bizleri de korusun... Aldanmaktan da aldatmaktan da cümlemizi Allah hıfz u himaye eylesin...

b. Tevbe Etmek Günahı Temizler

Sayfanın onuncu hadîs-i şerifi, bizim ikinci hadîs-i şerifimiz.

Şeddad ibn-i Evs Hazretleri'nden rivayet edilmiş bir hadîs-i şerife geldik. Dikkatle dinleyelim.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:³

---

³ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.1, s.2; Şeddâd ibn-i Evs RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.IV s.207, no:10172; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.218, no:663; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.VII, s.232, no:6196.

إِنَّ التَّوْبَةَ تَغْسِلُ الْحَوْبَةَ وَإِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ
 السَّيِّئَاتِ وَإِذَا ذَكَرَ الْعَبْدُ رَبَّهُ فِي الرَّخَاءِ أَنْجَاهُ
 فِي الْبَلَاءِ وَذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ لَا أَجْمَعُ
 لِعَبْدِي أَبَدًا أَمْنِينَ وَلَا أَجْمَعُ لَهُ خَوْفِينَ إِنْ هُوَ
 أَمِنَنِي فِي الدُّنْيَا خَافَنِي يَوْمَ أَجْمَعُ فِيهِ عِبَادِي
 وَإِنْ هُوَ خَافَنِي فِي الدُّنْيَا أَمِنْتُهُ يَوْمَ أَجْمَعُ فِيهِ
 عِبَادِي فِي حَظِيرَةِ الْقُدْسِ فَيَدُومُ لَهُ أَمْنُهُ وَلَا
 أُمْحِقُهُ فِيمَنْ أُمْحِقَ

(حل. عن شداد بن أوس)

RE. 96/10 (*Inne't-tevbete tağsilu'l-havbete ve inne'l-hasenâti yuzhibne's-seyyiâti; ve izâ zekere'l-abdu rabbehû fi'r-rehâi, encâhu fi'l-belâi; ve zâlike bi-enne'llâhe teâlâ yekûlu: Lâ ecmau li-abdî ebeden emneyni, ve lâ ecmeu lehû havfeyni; in hüve eminenî fi'ddünyâ, hàfenî yevme ecmeu fîhi ibâdî; ve in hüve hâfenî fi'd-dünyâ, emmentühû yevme ecmeu fîhi ibâdî fî hazîrati'l-kudsi; feyedûmu lehû emnüühû, ve lâ emhakuühû fî men emhaka.*)

Efendimiz buyuruyor ki;

(*Inne't-tevbete tağsilu'l-havbete*) “Allah’a yönelik, tevbe etmek günahı siler, yıkar, temizler.”

Huben veya *havbeten*, günah demek. *Tevbe* de

dönüş demek; Günahtan, haramdan, yalandan, yanlıştan, eğriden doğru yola dönüş, rücû ediş, Hakk'a yöneliş demek.

Bir yıkmak var, bir yıkamak var. Tevbe günahı yıkar, yani temizler. Su dökülmüş de yıkanyormuş gibi yıkar.

(*Ve inne'l-hasenâti*) “Yapılan iyilikler, (*yüzhıbnı's-seyyiât*) yapılmış eski günahları, kötülükleri götürür.” Adam iyilik yapınca o, günahını sildirir. Tevbe günahı yıkar, temizler; iyilikler kötülükleri giderir.

(*Ve izâ zekere'l-abdu rabbehû*) “Kul Rabbi'ni zikrettiği zaman; (*fi'r-rehâi*) rahatlık, bolluk, zenginlik, imkânlarının çok olduğu, hoşluk zamanında kul Rabbinı zikrederse; (*encâhu fi'l-belâi*) Belâ zamanında, dara düştüğü zaman Allah onun yardımına yetişir, kurtarır.”

Sıkıntısı yokken, rahattayken, başı dertte değilken Allah'ı zikredeni, Allah belâ zamanında kurtarır, imdadına yetişir.

(*Ve zâlike bi-enne'llâhe teâlâ yekülü*) “Çünkü Allah-u Teâlâ Hazretleri şöyle buyuruyor:”

(*Lâ ecmau li-abdî ebeden emneyni, ve lâ ecmeu lehû havfeyni*)

“Ben bir kulumda iki güvenliliği, iki korkuyu bir araya getirmem! İki güvenli durumu, iki korkulu durumu aynı kulumun üzerinde bir araya getirmem, aynı kuluma vermem.”

Ne demek?

(*İn hüve eminenî fi'd-dünyâ*) “O dünyada eğer benden emin olursa, benden korkmazsa, ‘Bir

şey olmaz ya!’ derse; (*hàfenî yevme ecmeu fîhi ibâdî*) kullarımı mahşer yerinde topladığım günde, o zaman benden korkar.”

Bu dünyada korkmayı, bu dünyada aldırmayı, bu dünyada emniyet içinde hissedeni, Allah ahirette korkutuyor, korkuya düşürüyor. Orada korkar. Yani burada emniyette olacak, orada da emniyette olacak yok. İki emniyet, güvenlilik bir arada olmuyor. Burada güveniyor da, aldırıyor da rahat, rehavet içinde oluyorsa, ahirette korkacak.

(*Ve in hüve hàfenî fi'd-dünyâ*) “Eğer bu hayattayken, bu dünyadayken kulum benden korkarsa, o zaman ahirette ona korku yok.” İki korku bir arada olmayacak.

“—O zaman, kullarımı topladığım âhret gününde onu ben emniyette kılarım. Dünyada korkana, ahirette korku yok!

Dünyada güvenip aldırmayı, korkusuz yaşayanı ahirette korkutuyor. Yani zıt. İki korku olmuyor, iki emniyet olmuyor. Dünyada aldırılmayıp emniyet içinde olanı, ahirette emniyetten mahrum eder, korkutur. Dünyada korkanı ahirette korkutmaz, emniyetli kılar.

(*Fî hazîrati'l-kudsi feyedûmu lehû emnühû*) “Kullarımı hazîre-i kudsîmde, huzur-u âlîmde topladığım zaman, o zaman dünyada benden korkanı orada korkutmam. Onun emniyeti, güvenliliği orada devam eder ve mahvettiğim insanlarla beraber onu orada azabıma uğratmam, mahvetmem.”

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Bu hadîs-i

şeriften anladığımız:

Dünyada Allah'tan korkacağız, günahlara yanaşmayacağız. Pervasız, gamsız, tasasız, (*el-cahilü cesurun*) dedikleri gibi, 'Bir şey olmaz ya!' diye pervasız olmayacağız. Allah'tan korkacağız. Çünkü hâlimizin ne olacağını, âhirette başımıza neler geleceğini bilmiyoruz.

Günaha düşmekten korkacağız. Cehenneme ayağımızın kaymasından korkacağız. Allah'ın sevgisini kaybetmekten, Allah'ın gazabına uğramaktan korkacağız. Dikkat edeceğiz. Korkan insan tedbir alır, dikkat eder. "Âhirette başıma bir hal gelir!" diye bu dünyada korkacağız.

Allah korkan kullarını, dünyadayken tedbirini alan, korkuyla yaşayıp günahlara bulaşmayan kullarını ahirette rahata erdirecek. Bu dünyada aldırmayan ahirette korkar; hem de o korku buranın korkusuna benzemez! Ahiretin korkusu, ahirette korkulacak duruma düşmek çok fena!

Ne olacak pekiyi, günahı da varsa?

Eğer tevbe ederse günahı silinir. Evvelce bir kötülük yapmışsa şimdi iyilik yapsın, o iyilik o kötülüğü giderir.

Ne yapacağız?

Çok tevbe edeceğiz. Elimizden geldiğince çok iyilik yapmaya çalışacağız... O kadar çok iyilik yapılacak insan var ki, o kadar fakir var ki, o kadar yoksul var ki, o kadar dertli var ki, o kadar yardıma muhtaç insan var ki; etrafa baktığımız zaman insan başını kaşıyacak zaman bulamaz.

Dullar var, yetimler var, kendi haklarını

koruyamayan zavallılar var. Kimisinin ihtiyarladı diye malını gasp ediyorlar. Kimisine zayıf, koruyucusu yok diye çeşitli tazyikler yapıyorlar. Bir sürü zulüm, bir sürü üzüntü, bir sürü haksızlık etrafta...

“—Bunları kim düzeltecek?”

Allah’ın mü’min kulları düzeltecek.

“—Haksızlığı, kötülüğü, zulmü kim düzeltecek?”
İyi kullar düzeltecek.

İyi kullar kenara çekilirse...

“—Filanca adam çok iyi bir kul.” Ne yapıyormuş?
İyiliği neymiş?

“—Hiç kimseye karışmaz. Karınca ezmez, kimseyle konuşmaz, evinden camiye, camiden evine...”

Olmadı! Müslümanlık böyle değil! Müslümanlık, çalışma dini! Allah-u Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki:

وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

(النجم ۳۹)

(*Ve en leyse li'l-insâni illâ mâ saâ.*) “İnsanoğlu neye gayret eder çalışırsa, çalıştığıının karşılığı var; ondan başka bir şey yok!” (Necm, 53/39)

Çalışacak. Ahiret için çalışmadan olmaz.

Dünyada iki paralık yevmiye için, iki paralık maaş için, iki paralık, iki günlük hayat için millet nasıl çalışıyor? Sabahleyin nasıl kar yağarken otobüs duraklarında bekliyor, minibüslere tıklım tıklım

girmeye çalışıyor, fabrikaya vaktinde yetiştim diye... Nedir bu? Bir yevmiye, bir maaş... Bu telaşın sebebi ne?

“—Memurdan, müdürden korkmak.”

Ahiretin önemi dünyadan az mı?

Dünya seksen yıllık; ahiret sonsuz, ebedî... Dünyada insan çalışacak, nihayet boğazına ya yeter ya yetmez bir maaş, bir yevmiye alacak. Ahirete çalışan insan cenneti kazanacak; cennetin içindeki sonsuz mutlulukları, sonsuz nimetleri kazanacak. Her gün ziyafet, her gün nimet, her gün lezzet, her gün güzellik... Allah bütün güzellikleri cennette toplamış. Bütün güzelliklere sahip olacak. Cehennem’de de bütün kötülükler, çirkinlikler, korkulacak şeyler var. Korkulacak şeylerin hiçbirisi cennette yok.

وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

(البقرة ٦٢)

(*Velâ havfun aleyhim ve lâ hüm yahzenûn*)

“Onlar için herhangi bir korku yoktur, onlar üzüntü çekmeyeceklerdir.” (Bakara, 2/62)

E kaçır mı? Kaçırılır mı cennet?

Onun için, dünyaya bir çalışıyorsa insanın ahirete milyon çalışması lazım, milyar çalışması lazım! Halbuki öyle olmuyor. Aksine, insanoğulları olarak var gücümüzle dünyaya çalışıyoruz. Ahiret için çalışmayı nefsimiz çok görüyor.

Bir namaz kılacak; o beş dakikalık namazı çok görüyor. Bir abdest almayı çok görüyor. Allah

kırk tane veriyor; malının kırkta birini vermeyi çok görüyor. İnsanoğlu çok cimri, çok hesapsız, çok yanlış hesap yapıyor. İnsanoğlu çok aptal, kârını zararını bilmiyor. Asıl kâr ahirette, ahireti kazanmaya çalışmıyor; az kazançlı olan dünyanın peşinde koşuyor, ahiretini mahvediyor.

Bu akıl mı? Değil!

E niye yapıyor insan bunu?

Ya imanının azlığından, ya aklının kıtlığından yapıyor.

“—İmanım var, ben imansız değilim hocam.”

Tamam, imanlıysan aklın kıt. Eğer “imanlıyım” diyorsan, yine böyle yapıyorsan, yanlış iş yapıyorsan senin aklın çalışmıyor arkadaş. Sen kafanı bir muayene ettir, senin kafan sakat. Demek ki kafanda bir bozukluk var, kârını zararını hesaplayamıyorsun.

Hani öyle pazarcılar oluyor, malını satıyor, köylü dayı; parayı veriyorsun, aldığı paraya bakıyor, sattığı malın fiyatını içinden çıkartıp veremiyor, hesabı bilemiyor. Sen de köylü dayı gibi, cahil dayı gibi öyle misin? Gelmişsin bir şey satıyorsun, koltuğunun altına almışsın, tavuğu, hindiyi, çarşıda pazarda satacaksın; parayı bilmiyorsun, aldatılıyorsun. Olur mu öyle şey?

Müslüman zekidir, akıllıdır. Gerçek Müslümanlık akıl işidir, zekâ işidir. İman insanı akılla iyi istikamete götürür, cennetlik eder. Onun için, aklımızı kullanacağız. İyi hesap yapacağız; ölçeceğiz, biçeceğiz.

İşte benim sözüm, beni dinleyin. İşte kâfirlerin sözü, onlara bakın, aklınızı kullanın. Netice itibariyle kâr ve zarar edecek olan sizsiniz. Kabak sizin başınıza patlayacak. Hesabı yanlış yaparsanız, doğru hesaplayamazsanız ne olacak?

Siz ziyana uğrayacaksınız, ahiretiniz mahv olacaktır.

Onun için, hesabı güzel yapmak lazım, aziz ve sevgili kardeşlerim.

c. Hacamat Yaptırmanın Faydaları

On birinci hadîs-i şerif, tıbbî bir konu. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁴

إِنَّ الْحِجَامَةَ فِي الرَّأْسِ دَوَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءِ الْجُنُونِ
وَالْجُذَامِ وَالْعَشَا وَالْبَرَصِ وَالصُّدَاعِ

(طب. عن أم سلمة)

RE. 96/11 (*Inne'l-hıcâmete fi'r-re'si, devâün min külli dâin: Elcünûni, ve'l-cüzâmi, ve'l-aşâ, ve'l-berasi, ve's-suda'.*)

Hacamat denilen bir tedbir var, kan aldirmek. Onuda, derinin belli yerlerini çizerek, oradankan çıkartarak yapıyorlardı, ‘Hacamat yaptırmak’ deniliyor. Baştan hacamat yaptırılması, bu eskiden yapıldı. Belki zamanımızda da

⁴ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXIII, s.299, no:667; Hz. Ümm-ü Seleme RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.13, no:28129; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.VII, s.241, no:6212.

yapanlar vardır. Veyahut şimdi artık iş biraz modernleşmişse, hastalara faydamız olsun diye gidiyorlardır kan veriyorlardır; 300 gr. 500 gr. kan veriyordur, belki o tarzda oluyordur.

Buyuruyor ki;

(*İnne'l-hıccâmete fi'r-re'si*) “Baştan yapılan hacamat, (*devâün min külli dâin*) her hastalığa şifadır, ilaçtır.”

Mühim hastalıkları sayıyor:

1. (*El-cünûni*) “Delilik.”
2. (*Ve'l-cüzzami*) “Cüzzam.”
3. (*Ve'l-aşâ*) “Gözde perde” diyor, göze perde inmesi. Katarakt galiba, ona da faydalı.
4. (*Ve'l-berasi*) O da “alaca illeti” dediğimiz bir cilt hastalığı ki öldürücü bir hastalık; ilerliyor, cilt kanserine dönüyor, oradan ölüyor. O da bir amansız hastalık.
5. (*Ve's-sudâ'*) Suda' da “baş ağrısı” demek, başın şiddetli bir şekilde ağrması. Bunlara hacamat iyi geliyor.

Sanıyorum hacamat olduğu zaman kanın tazyiki azalıyor, tansiyon düşüyor. Tansiyon fazla olduğu zaman bir insanın ölümüne bile sebep olur. Tansiyonun rakamları var; 14-16-18. 20'nin üstüne çıkıyor, tehlikeli boyutlara geliyor; insan felç olur ve ölür.

Tabii hacamat yapıldığı zaman netice itibariyle tansiyon düşürülmüş oluyor. Bunun da beyindeki cünûn yani delilik, mecnunluk, cüzzama, gözün perdesine, baras illetine ve baş ağrısına faydası

olduğunu Efendimiz bildirmiş. Bunu eskiden yaparlarmış.

d. Hummanın Ateşini Su İle Soğutun!

Sayfanın on ikinci hadisi humma ile ilgili. Bu da mürsel olarak Hasan-ı Basri Hazretleri'nden rivayet edilmiş.

Buyurmuş ki Peygamber Efendimiz:⁵

إِنَّ الْحُمَّى رَائِدُ الْمَوْتِ وَهِيَ سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَهِيَ
قِطْعَةٌ مِنَ النَّارِ فَفَتِّرُوهَا عَنْكُمْ بِالْمَاءِ الْبَارِدِ

(هناد عن الحسن مرسلًا)

RE. 96/12 (*Inne'l-hummâ râidü'l-mevti, ve hiye sicnü'l-mü'mini, ve hiye kıt'atün mine'n-nâri, fefettirûhâ anküm bi'l-mâi'l-bâridi.*)

Humma, şiddetli yüksek ateş demek. Hastalanınca insanın ateşi çıkıyor ya, 39 derece, 40 derece, 41 derece; cayır cayır yanıyor.

Tamam, işte o humma...

(*Râidü'l-mevti*) “Ölümün kılavuzudur, habercisidir.”

Şimdi biz, ateşli bir hastalığa tutulan bir insanı

⁵ Hennâd, *Zühd*, c.I, s.239, no:405; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.69, no:59; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.V, s.159, no:8346; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.V, s.277, no:8176; İbn-i K`âni', *Mu'cemü's-Sahâbe*, c.IV, s.156, no:1001; Abdurrahman ibn-i Merka' RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.323, no:6761; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.VII, s.246, no:6222.

doktora götürüyoruz; gelsin antibiyotikler, ilaçlar, bilmem ne, insanlar çeşitli çareler bulmuşlar. O zaman için bu çarelerin çoğu yok.

Ateşlenmek, humma ölümün kılavuzudur, habercisidir. Yani arkasından ölüm gelebilir.

(*Ve hiye sicnü'l-mü'mini*) “Bu mü'minin hapisliği gibidir, hapse tıklılması gibidir.”

(*Ve hiye kıt'atün mine'n-nâri*) “Bu humma ateşten bir parçadır. (*Fefettirûhâ anküm bi'l-mâi'l-bâridi*) “Bunu üzerinizden gidermek için, tedavi etmek için soğuk su kullanın! Üzerinize su dökerek onu uzaklaştırın!”

Hummalı insana soğuk su dökülerek veya bez ıslatılarak, alnına konarak, vücudunun muhtelif yerlerine konarak o soğutma yapılabilir. Halen de yapılıyor; ateş çok olduğu zaman doktorlar onu düşürmenin çaresine bakıyor. Giyinmişse hemen soyuyorlar, icabında buza yatırıyorlar.

Mesela, güneş çarpması oluyor. Suud'a gidiyor bizim köylü dayı, hacca gidiyor, güneşin altında şemsiyesiz geziyor; ne olduğunu anlamıyor, güneş çarpıyor. *Darabanü's-şems*, “güneş çarpması” demek. Ben güneş çarpmasını hafif bir şey sanırdım, biraz başı döner filan... Hayır, öldürüyor! Güneş çarpması insanı öldürüyor. Anladıkları zaman hemen adamı hastaneye kaldırıyorlar, buzların arasına yatırıyorlar. Kurtulursa kurtuluyor, kurtulamazsa güneş çarpmasından gidiyor. Kolay değil. Oranın güneşi de biraz şiddetli oluyor.

İşte bunlar için Efendimiz hadîs-i şerifinde soğuk suyla onun soğutulmasını tavsiye buyurmuş. Bu

da tıbbî bir tedbir olarak Efendimiz'in söylediği bir mübarek hadîs.

e. Hayâ İmandandır

On üçüncü hadîs-i şerif:

Bunu Hz. Âişe Anamız RA, Peygamber Efendimiz'den rivayet etmiş. Hayâyı methediyor. Hayâ, “utanç, utangaçlık” demek.

Peygamber Efendimiz utangaçlığı methediyor. Buyuruyor ki:⁶

إِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَلَوْ
كَانَ الْحَيَاءُ رَجُلًا لَكَانَ رَجُلًا صَالِحًا

(الخرائطي في مكارم الأخلاق عن عائشة)

RE. 96/13 (*Inne'l-hayâe mine'l-imâni, ve inne'l-îmâne fi'l-cenneti, ve lev kâne'l-hayâu racülen, lekâne racülen sâlihen.*)

(*Inne'l-hayâe mine'l-imâni*) “Hiç şüphesiz ki utangaçlık imandandır.” İmansız insan utanmaz, yırtık olur, arsız olur, yüzsüz olur, her şeyi yapar. Utangaçlık imandandır.

(*Ve inne'l-îmâne fi'l-cenneti*) “Ve şüphesiz ki iman da cennettedir.”

İmanlı insan cennete girecek. Binâen aleyh, hayâlî insan iyi oluyor, iyi durumda oluyor. Hayâlî olması cennete gireceğine bir emare

⁶ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.337, no:8418; Beyhakî, *el-Esmâ ve's-Sıfat*, c.I, s.345, no:319; Hz. Aişe RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.123, no:5781; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.VII, s.248, no:6227.

oluyor.

Hayâlî olacak, utanacak. Günaha harama yönelmeyecek. Hayâsı, utangaçlığı onu koruyacak. Allah'ın izniyle cennete girecek. Diyor ki bir de:

(Ve lev kâne'l-hayâu racülen) “Eğer hayâ bir insan şeklinde olsaydı, (*lekâne raculen sâlihan*) sâlih bir insan olurdu.”

Hayânın güzelliği insanların gözünün önüne gelsin diye, Peygamber SAS Efendimiz böyle bir benzetme de yapmış.

Bizim çocuklarımız, –el-hamdü lillah biz de küçükken öyleydik– utangaçtır. Bazıları;

“–Utanmayı bırak yahu! At bu üzerinden utanmayı, biraz açıl, bu kadar utangaç olma!” diye nasihat ederler.

Birisi kardeşini yakalamış, ona:

“–Biraz yırtık ol, biraz utangaçlığı bırak...” diye konuşuyormuş.

Peygamber Efendimiz onu duymuş, demiş ki:⁷

⁷ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.17, *İman* 2/14, no:24; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.141, no:52; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.667, no:4795; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.121, no:5033; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.147, no:6341; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet i Muhammed), c.III, s.453, no:950; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.374, no:610; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.210, no:602; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.IX, s.369, no:5487; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.156, no:4932; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.131, no:7701; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.537, no:11764; Abdü'r-Rezzak, *Musanef*, c.11, s.142, no:20146; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VI, s.372; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.421, no:2872; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.256, no:6001; Hamîdî, *Müsned*, c.II, s.281, no:625; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.123, no:5782; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XII,

دَعُهُ فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ

(حم. عن ابن عمر)

(Da'hü) “Bırak bakalım onun yakasını, (*feinne'l-hayâe mine'l-îmân*) çünkü hayâ, utangaçlık imandandır.”

Muhterem kardeşlerim!

Biz de çok utangaç büyüdük. Biz babamızın yanında sofradayken konuşamazdık. Akşam yemeğinde otururduk, babamız gündüz işte oluyor, sofrada konuşamazdık. Büyüklerin yanında konuşulur mu? Susardık, konuşamazdık. Tabii büyüğün yanında “Otur!” demeden oturulmaz, el pençe divan durulur, hizmetine koşulur, uzun boylu konuşulmaz, her lafa karışılmazdı. Büyüklerimiz bize bunları öğrettirdi.

“—Aman öyle yapma, ayıptır. Büyüklerinin yanında şöyle yapmak lazım, böyle yapmak lazım...” diye birçok âdâb-ı muaşeret kuralını bize öğretirlerdi. Biz de öyle yetişirdik.

El-hamdü lillâh, bu hayâ duygusu insanı buluğa erdiği zaman koruyor. Utangaçlığı haramlara, günahlara kaymasını engelliyor. Yüzsüz, yırtık olan da çapkın oluyor, çeşitli oyunlar yapıyor, çeşitli günahlara girebiliyor.

Çocukların bir bakıma İslâmî hizmetlerde atik olmasını da öğretmeliyiz. Utangaç olsun ama günahattan, utanılacak şeylerden utansın, yapılacak hizmetlerden utanmasın.

“—Kalk evladım, hadi bakalım bir ezan oku!”

Okusun; “utanırım” demesin. Ezan okumak sevap. “—Hadi evlâdım, imamlığı sen yap!”

“—Yok, ben utanırım.”

“—Hadi arslanım, hutbeyi sen oku!”

“—Yok, utanırım.”

Burada utanılacak bir şey yok, bu bir dinî vazife.

Müslüman cenaze yıkamayı öğrenmeli, cenaze namazı kıldırmayı öğrenmeli, cenazeyi defnetmeyi, hutbe okumayı, namaz kıldırmayı öğrenmeli. Aşr-ı şerif okumaktan kaçmamalı, öğrenmeli. Güzel şeylerde, kendi kendimize o utangaçlığı yenecek çalışmalar yapmalıyız.

Ama utanılacak şeyler var, o konularda yine hayâyı, utangaçlığı muhafaza etmeye çalışmak lazım! Güzel bir duygu, Efendimiz’in sevdiği, cennete götüren bir duygu.

f. Hayâ, İffet ve İman

Sayfanın sonundaki diğer hadîs-i şerif, o da hâyâ ile ilgili bir

hadîs-i şerif. Efendimiz buyuruyor ki:⁸

إِنَّ الْحَيَاءَ وَالْعَفَافَ وَالْعِيَّ عَى اللِّسَانِ لَا عَى
الْقَلْبِ وَالْعَقْلَ مِنَ الْإِيمَانِ وَإِنَّهُنَّ يَزِدْنَ فِي

8 ⁹² Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.XIX, s.29, no:63; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.X, s.194, no:23129; Abdürrezzak, *Musanef*, c.XI, s.142, no:20147; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.X, s.7; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.III, s.125; İyas ibn-i Muaviye ibn-i Kurre el-Müzenî babasından, o da dedesinden.

Kenzü’l-Ummâl, c.III, s.124, no:5787; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.VII, s.249, no:6229.

الْآخِرَةَ وَيَنْقُصَنَّ مِنَ الدُّنْيَا وَلَمَّا يَزِدُّنَ فِي
 الْآخِرَةِ أَكْثَرُ مِمَّا يَنْقُصَنَّ مِنَ الدُّنْيَا وَإِنَّ الشُّحَّ
 وَالْفُحْشَ وَالْبَدَاءَ مِنَ النِّفَاقِ وَإِنَّهُنَّ يَنْقُصَنَّ مِنَ
 الْآخِرَةِ وَيَزِدُّنَ فِي الدُّنْيَا وَلَمَّا يَنْقُصَنَّ مِنَ
 الْآخِرَةِ أَكْثَرُ مِمَّا يَزِدُّنَ فِي الدُّنْيَا

يعقوب بن سفيان طب. حل. ق. خط. كر. من طريق إياس بن معاوية بن قررة المزني عن أبيه عن
 (جده)

RE. 96/14 (*Inne'l-hayâe, ve'l-afâfe, ve'l-ıyye, —ıyye'l-lisâni, lâ ıyye'l-kalbi— ve'l-akle mine'l-îmâni; ve innehünne yezidne fi'l-âhireti, ve yenkusne mine'd-dünyâ; ve lemâ yezidne fi'l-âhireti, eksere mimmâ yenkusne mine'd-dünyâ: Ve inne's-şuhha, ve'l-fuhşa, ve'l-bezâe mine'n-nifâki; ve innehünne yenkusne mine'l-âhireti, ve yezidne fi'd-dünyâ; ve lemâ yenkusne mine'l-âhireti, eksere mimmâ yezidne fi'd-dünyâ.*)

Birçok kaynaklardan rivayet edilmiş. Bu hadîs-i şerifte Peygamber Efendimiz diyor ki:

(*Inne'l-hayâe, ve'l-afâfe*) “Hayâlî ve iffetli olmak, namuslu olmak; (*ve'l-ıyye, —ıyye'l-lisâni lâ ıyye'l-kalbi*) dilini tutmak, çok konuşmamak... (*ıyye'l-lisân*) Dilin suskunluğu, (*lâ ıyye'l-kalbi*) kalbinki değil. (*Ve'l-akle mine'l-îmâni*) Ve akıl imandandır.

“—Hayâ imandandır, iffetli olmak imandandır. Biraz sükûtî olmak, sözünü pek becerememek

bile olsa sükûtîlik imandandır. Diline hâkim olmak imandandır ve akıl imandandır.”

Akıl, yani insana doğruyu öğütleyen tarafı. Nefsi bir şey söylüyor, akli da diyor ki:

“—Yok, öyle yapma!”

İnsanın içindeki vicdan duygusu, bunlar imandandır. (*Innehünne yezidne fi'l-âhireti.*)

“Bunlar insanın ahiret sermayesini artırır, ahirette işine yarar, insana sevap kazandırır.”

Hem hayâ hem iffetlilik sevap kazandırır, hem dilinin biraz sükûtî olması sevap kazandırır çünkü sükut ibadettir, hem de vicdanlı, akıllı olmak sevap kazandırır.

(*Ve yenkusne mine'd-dünyâ*) “Ama bunlar dünyalıktan biraz azalttırır.”

Hayâlî çünkü, atılgan değil. İffetli, pek işini beceremiyor. Çok konuşmuyor, derdini tam anlatamıyor, kendisini savunamıyor. Akıllı, vicdanlı, vicdanı şöyle yapmaya böyle yapmaya el vermiyor. Bunlar menfaatlerin biraz azalmasına yol açar. Ama ahirette sevaplarını arttırır. Dünya menfaatleri biraz kaçır gibi görünür ama ahirette sağlayacağı fayda dünyadaki azaltacağı, elden kaçirtacağı faydaya göre çok fazladır. Yani tercih edilmelidir.

İnsan hayâ sahibi olmalı, namus iffet sahibi olmalı. Dili ölçülü kullanan, diline hâkim olan, az konuşan olmalı. Bir de vicdanlı olmalı. Akıllı, iyiyi kötüyü ayırt edip de vicdanının sesini dinleyen insan olmalı!

Buna mukabil; (*Ve inne's-şuhha*) “Cimrilik,

pintilik.” Ve’l-fuhşa. “Fuhşiyât yani kötü söz, kötü hareket.”Ve’l-bezâ’e. “Ve yüzsüzlük yani yırtıklık, derbederlik.” Mine’n-nifâki. “Bunlar da münafıklıktandır.”

Cimrilik münafıklıktandır. Kötü söz, kötü hareket münafıklıktandır. Derbederlik, yırtıklık, o da münafıklıktandır. Bunlar da insanın âhiret sermayesini azaltırlar. Âhiretteki kârını azaltırlar. Cimrilik zarara sokar. Kötü söz söylemek, küfür vesaire, kötü iş yapmak, bunlar günaha sokar. Ezâ da böyle. Pespâyelik, o da zarara sokar. Bunların âhirette zararı vardır ama dünyalıkta faydaları belki biraz fazla olur. Cimrilik yapıyor, harcamıyor, yanında kalıyor. Kötü laf söylüyor, küfür, kabadayılık, efelik, bilmem ne derken işini götürüyor. Veyahut yırtıklıkla bu işleri yapıyor, yüzsüzlükle yapıyor. Evet, dünyalığı artar ama âhiretliği eksilir ve âhirette eksilttiği dünyalıktan sağladığından çok daha fazladır.

O halde bu hadîs-i şerife göre neleri öğrenmiş olduk?

Utangaçlık iyidir. İffetlilik iyidir. Sükûtîlik iyidir. Az konuşmak iyidir. Vicdanlılık iyidir. Cimrilik fenadır. Kötü söz, kötü hareketli olmak, edepsiz olmak fenadır. Bir de derbeder, yırtık, sürtük olmak fenadır. Kötü huylar olarak bunları anlamış oluyoruz.

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi güzel huylara sahip eylesin...

Peygamber SAS, bir hadis-i şerifinde buyuruyor

أَكْثَرُ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ تَقْوَى اللَّهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ

(حم.خ. في الأدب ت.ه.ك. حب.هب. عن أبي هريرة)

RE. 80/3 (*Ekseru mâ yüdhilü'n-nâse'l-cennete takva'llâhi ve hüsnü'l-huluk.*) “İnsanları ekseriyetle cennete sokacak şey, güzel huydur ve takvâdır.”

İnsanların en çok cennete girme sebebi takvâdan dolayı olacak. Takvâ yolu tasavvuftur. Allah korkusu, bundan dolayı olacak. Bir de güzel huydan dolayı olacak. Güzel huy da yine tasavvufla öğreniyor.

İnsanların huyu nerede düzeltilir? Hastalanınca hastaneye gidiyor, dişi ağrırken dişçiye gidiyor; peki güzel huylar nereden öğrenilecek? Güzel huylar tasavvufta öğrenilir. Güzel huyların öğretildiği mektep tasavvuftur.

⁹ Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.363, no:2004; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.442, no:9694; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.224, no:476; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.108, no:289, 294; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.360, no:7919; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.324, no:2474; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.235, no:4914; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.137, no:1050; Tahavî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.IX, s.470, no:3787; İbn-i Ebi'dDünyâ, *el-Vera'*, c.I, s.93, no:135; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.379, no:1073; Ramhürmüzî, *Emsâlü'l-Hadîs*, c.I, s.159, no:132; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.VIII, s.470; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.60, no:2340; Begavî, *Şerhü'sSünneh*, c.VI, s.311; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.141, no:44071; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.V, s.357, no:4283.

Takvâ nerede öğrenilir? Takvâ da yine tasavvuf yolundan öğrenilir. Ekseriyetle insanlar güzel huyundan dolayı, Allah'ın sevgisini kazanırlar ve cennete girerler. Ekseriyetle insanlar cehenneme kötü huyları dolayısıyla girerler. Huyu kötü olunca cehenneme girerler.

O bakımdan, huylarımızı güzelleştirmeye çalışalım! Kötü huylarımızdan kurtulmaya, onları düzeltmeye çalışalım! Güzel huyları almaya, kâmil bir müslüman olmaya gayret edelim, dikkat edelim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi takvâ sahibi eylesin... Güzel huylu eylesin... Kâmil müslüman eylesin... Faydalı müslüman eylesin... İki cihan saadetine nâil eylesin...

Fâtiha-i şerife mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
03. 03. 1996 - İskenderpaşa Camii

[Bütün HADİS DERSLERİNE PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
KÜRSÜ